УДК 81’42:004.8
DOI https://doi.org/10.26661/2414-1135-2026-103-33

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

ГЕНЕРАТИВНИЙ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ДОСЛІДЖЕННІ ТИПОГРАФІЧНИХ НОВАЦІЙ СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО НАРАТИВУ

Юхимець С. Ю.
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов та перекладу
Одеський національний морський університет
вул. Мечникова, 34, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0003-3350-7310
yukhymets.svetlana@gmail.com

Ключові слова: *генеративний штучний інтелект, англомовний художній наратив, типографічні новації, типографічні засоби, лінгвостилістичний аналіз, цифрова гуманітаристика, художній текст.*

Статтю присвячено дослідженню можливостей використання генеративного штучного інтелекту в аналізі типографічних новацій сучасного англомовного художнього наративу. Актуальність дослідження зумовлена стрімким розвитком генеративних мовних моделей та їх активним впровадженням у сучасні гуманітарні й філологічні дослідження, що відкриває нові перспективи для комплексного аналізу художнього тексту. Особливу увагу приділено типографічним новаціям як важливому компоненту авторської стилістики, що виконує не лише графічну, а й смислотвірну, експресивну, прагматичну та композиційну функції у структурі сучасного англомовного художнього наративу.

У дослідженні охарактеризовано основні типографічні новації сучасного англомовного художнього наративу, серед яких використання курсиву, капіталізації, варіювання шрифтового оформлення, графічного членування тексту, нестандартного просторового розташування текстових елементів, комбінування різних графічних прийомів та інших засобів візуальної організації художнього мовлення. Проаналізовано потенціал генеративного штучного інтелекту щодо автоматизованого виявлення типографічних особливостей, їх систематизації, класифікації та інтерпретації відповідно до контексту художнього твору. Встановлено, що використання генеративного штучного інтелекту сприяє швидкому опрацюванню значних обсягів текстового матеріалу, підвищує ефективність первинного лінгвостилістичного аналізу та дозволяє виявляти закономірності функціонування типографічних засобів у різножанровому англомовному художньому наративі.

Водночас визначено, що результати, отримані за допомогою генеративного штучного інтелекту, потребують критичної наукової інтерпретації, оскільки сучасні мовні моделі не завжди здатні повною мірою враховувати культурний, історичний, прагматичний та індивідуально-авторський контекст художнього твору. Доведено, що найбільш ефективним є поєднання традиційних методів філологічного аналізу із можливостями генеративного штучного інтелекту, що забезпечує більш повне розкриття функціонального потенціалу типографічних новацій у сучасному англомовному художньому наративі. Наукова новизна дослідження полягає у комплексному розгляді генеративного штучного інтелекту як інструменту аналізу типографічних новацій англомовного художнього наративу та визначенні його можливостей і обмежень у сучасних лінгвістичних дослідженнях.

GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE STUDY OF TYPOGRAPHICAL INNOVATIONS IN CONTEMPORARY ENGLISH-LANGUAGE LITERARY NARRATIVE

Yukhymets S. Yu.
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign languages and Translation
Odessa National Maritime University
Mechnikova str., 34, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0003-3350-7310
yukhymets.svetlana@gmail.com

Key words: *generative artificial intelligence, English-language literary narrative, typographical innovations, typographical devices, linguistic and stylistic analysis, digital humanities, literary text.*

The article explores the potential of using generative artificial intelligence in the analysis of typographical innovations in contemporary English-language literary narrative. The relevance of the study is determined by the rapid development of generative language models and their increasing integration into contemporary humanities and linguistic research, opening new opportunities for the comprehensive analysis of literary texts. Particular attention is paid to typographical innovations as an essential component of an author's stylistic system, performing not only graphical but also meaning-making, expressive, pragmatic, and compositional functions within the structure of contemporary English-language literary narrative.

The study characterizes the principal typographical innovations found in contemporary English-language literary narrative, including the use of italics, capitalization, font variation, graphic text segmentation, unconventional spatial arrangement of textual elements, the combination of diverse typographical techniques, and other means of visual organization of literary discourse. The potential of generative artificial intelligence for the automated identification, systematization, classification, and interpretation of typographical features in accordance with the contextual framework of literary works is analysed. The findings demonstrate that the application of generative artificial intelligence facilitates the rapid processing of extensive textual corpora, enhances the efficiency of preliminary linguistic and stylistic analysis, and enables the identification of patterns in the functioning of typographical devices across literary narratives of different genres.

At the same time, the study establishes that the results generated by artificial intelligence require critical scholarly interpretation, as current language models are not always capable of fully accounting for the cultural, historical, pragmatic, and individual authorial contexts of literary works. It is argued that the most effective approach involves combining traditional philological methods with the analytical capabilities of generative artificial intelligence, thereby providing a more comprehensive understanding of the functional potential of typographical innovations in contemporary English-language literary narrative. The scientific novelty of the research lies in the comprehensive examination of generative artificial intelligence as a tool for analysing typographical innovations in English-language literary narrative and in identifying its capabilities and limitations within contemporary linguistic research.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку цифрових технологій суттєво трансформує методологію гуманітарних досліджень, відкриваючи нові можливості для аналізу мовних явищ і художніх текстів. Особливе місце серед таких технологій посідає генеративний штучний інтелект, який дедалі активніше використовується у філології для автоматизованого опрацювання великих масивів текстових даних, виявлення мовних закономірностей, аналізу стилістичних особливостей та інтерпретації художнього дискурсу. Використання генеративних мовних моделей значно роз-

ширює інструментарій сучасного мовознавства, сприяючи поєднанню традиційних методів лінгвістичного аналізу з новітніми цифровими технологіями.

Одним із перспективних напрямів сучасних лінгвістичних досліджень є вивчення типографічних новацій художнього тексту. У сучасному англомовному художньому наративі графічне оформлення вже не виконує виключно технічної функції, а стає повноправним компонентом авторської художньої стратегії. Курсив, капіталізація, варіювання шрифтового оформлення, нестандартне просторове розташування тексту, графічне членування сторінки, комбінування різних типографічних прийомів та інші засоби візуальної організації тексту беруть участь у формуванні художнього змісту, посилюють експресивність мовлення, структурують наратив і впливають на читацьке сприйняття. Типографічні засоби дедалі частіше виступають самостійними носіями смислу, доповнюючи вербальний компонент твору та забезпечуючи багаторівневу організацію художнього дискурсу.

Попри активний розвиток цифрової гуманітаристики та широке впровадження генеративного штучного інтелекту в мовознавчі дослідження, проблема його використання для аналізу типографічних новацій сучасного англомовного художнього наративу залишається недостатньо висвітленою. Сучасні дослідження генеративного штучного інтелекту переважно присвячені автоматизованому аналізу мовних даних, семантичному моделюванню, машинному перекладу та обробці природної мови. Зокрема, R. Bommasani та ін. у фундаментальній праці "On the Opportunities and Risks of Foundation Models" (2021) запропонували концепцію фундаментальних моделей (foundation models), обґрунтували їх універсальність для виконання широкого спектра мовних завдань та окреслили перспективи використання у гуманітарних дослідженнях, зокрема для аналізу текстових корпусів, класифікації, узагальнення й інтерпретації текстів [Bommasani, 2021]. E. M. Bender, T. Gebru, A. McMillan-Major і S. Shmitchell у праці "On the Dangers of Stochastic Parrots: Can Language Models Be Too Big?" (2021) критично оцінюють можливості великих мовних моделей, наголошуючи на необхідності експертної перевірки результатів автоматизованого аналізу, врахування мовних упереджень та контекстуальних особливостей тексту [Bender, 2022, с. 610]. H. Touvron та ін. у дослідженні "Llama 2: Open Foundation and Fine-Tuned Chat Models" (2023) продемонстрували ефективність сучасних генеративних моделей у виконанні завдань класифікації, узагальнення, аналізу та генерації текстів, що значно розширює можливості їх застосування у комп'ютерній лінгвістиці [Meta, 2026]. У технічному звіті GPT-4 "Technical Report" (2023), підготовленому OpenAI, представлено результати досліджень, які засвідчують здатність великих мовних моделей виконувати складний семантичний, дискурсивний та стилістичний аналіз текстів, працювати з різножанровими корпусами та підтримувати дослідницькі завдання у сфері цифрової гуманітаристики [OpenAI, 2026]. Водночас C. D. Manning у праці "Human Language Understanding & Reasoning" (2022) обґрунтовує необхідність поєднання сучасних методів обробки природної мови з когнітивними підходами до аналізу мовлення, підкреслюючи, що системи штучного інтелекту мають забезпечувати не лише статистичну обробку даних, а й глибше розуміння мовного контексту [Manning, 2024, с. 127]. D. Jurafsky і J. H. Martin у праці "Speech and Language Processing" (2024) розглядають сучасні трансформерні архітектури та великі мовні моделі як ефективний інструмент автоматизованого аналізу лексичних, семантичних, синтаксичних і дискурсивних характеристик тексту [Jurafsky, 2024]. Проте можливості використання генеративних мовних моделей для дослідження типографічних новацій англомовного художнього наративу, їхніх лінгвостилістичних функцій та ролі у формуванні художнього змісту практично не висвітлені в сучасній науковій літературі.

Актуальність дослідження визначається необхідністю розроблення сучасних підходів до аналізу типографічних новацій із використанням генеративного штучного інтелекту, оцінки його аналітичного потенціалу та визначення можливостей і обмежень застосування таких технологій у сучасній лінгвістиці. Комплексне поєднання традиційних методів лінгвостилістичного аналізу із можливостями генеративного штучного інтелекту сприятиме більш повному розкриттю функціональної ролі типографічних засобів у сучасному англомовному художньому наративі та розширить методологічні засади цифрових філологічних досліджень.

Об'єкт дослідження – сучасний англомовний художній наратив, у якому типографічні засоби виконують важливу смислотвірну, стилістичну та композиційну функції.

Предмет дослідження – типографічні новації сучасного англомовного художнього наративу та можливості використання генеративного штучного інтелекту для їх виявлення, класифікації, аналізу й інтерпретації.

Мета дослідження – дослідити можливості застосування генеративного штучного інтелекту в аналізі типографічних новацій сучасного англомовного художнього наративу, визначити особливості їхньої мовної та стилістичної репрезентації, охарактеризувати функції типографічних засобів

у формуванні художнього змісту, а також оцінити переваги й обмеження використання генеративних мовних моделей у сучасних філологічних дослідженнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний розвиток цифрових технологій суттєво вплинув на методологію гуманітарних досліджень, сприявши активному впровадженню методів штучного інтелекту у сферу мовознавства, літературознавства та цифрової гуманітаристики. Упродовж останніх років особливу увагу дослідників привертають можливості генеративного штучного інтелекту щодо автоматизованого аналізу текстових даних, виявлення стилістичних закономірностей, інтерпретації художнього дискурсу та підтримки цифрових філологічних досліджень.

Так, R. Bommasani та ін. у фундаментальному дослідженні "On the Opportunities and Risks of Foundation Models" (2021) запропонували концепцію фундаментальних моделей (foundation models), обґрунтували їхній потенціал для виконання широкого спектра мовних завдань та окреслили перспективи використання у гуманітарних науках, зокрема для аналізу текстових корпусів і виконання різноманітних лінгвістичних досліджень [Bommasani, 2021]. У технічному звіті GPT-4 "Technical Report" (2023), підготовленому OpenAI, продемонстровано здатність великих мовних моделей здійснювати семантичний, стилістичний і дискурсивний аналіз текстів, узагальнювати інформацію, інтерпретувати складні мовні конструкції та працювати з різножанровими текстами, що відкриває нові можливості для цифрових філологічних досліджень [OpenAI, 2026].

E. M. Bender, T. Gebru, A. McMillan-Major і S. Shmitchell у праці "On the Dangers of Stochastic Parrots: Can Language Models Be Too Big?" (2021) акцентують увагу на необхідності критичного використання великих мовних моделей, наголошуючи, що результати їхнього аналізу потребують наукової перевірки та експертної інтерпретації, особливо у сфері гуманітарних досліджень [Bender, 2022, с. 610]. H. Touvron та ін. у дослідженні Llama 2: Open Foundation and Fine-Tuned Chat Models (2023) продемонстрували ефективність генеративних мовних моделей у виконанні завдань класифікації, узагальнення, аналізу та генерації текстової інформації, що створює передумови для їх застосування у сучасній комп'ютерній лінгвістиці [Meta, 2026].

Значний внесок у розвиток сучасної комп'ютерної лінгвістики зробив C. D. Manning, який у праці "Human Language Understanding & Reasoning" (2022) досліджує проблеми мовного розуміння (language understanding) та логічного опрацювання тексту (reasoning), підкреслюючи необхідність поєднання статистичних методів із когнітивними моделями для більш повної інтерпретації природної мови [Manning, 2024, с.132]. Водночас D. Jurafsky і J. H. Martin у праці "Speech and Language Processing: An Introduction to Natural Language Processing, Computational Linguistics, and Speech Recognition" (3rd ed. Draft, 2024) розглядають сучасні трансформерні архітектури та великі мовні моделі як перспективний інструмент автоматизованого аналізу мовних одиниць різних рівнів, стилістичних особливостей і дискурсивних структур [Jurafsky, 2024].

Суттєвий внесок у дослідження мультимодальності та візуальної організації тексту зробили N. Nørgaard**,** G. Kress**,** T. van Leeuwen та J. Drucker, які доводять, що графічне оформлення художнього тексту є важливим елементом смислотворення та бере активну участь у формуванні стилістичної, композиційної й прагматичної організації твору [Drucker, 2014; Kress, 2021; Norgaard, 2019].

Попри активний розвиток досліджень у галузі цифрової гуманітаристики, генеративного штучного інтелекту та лінгвостилістики, проблема комплексного використання генеративного штучного інтелекту для аналізу типографічних новацій сучасного англомовного художнього наративу залишається недостатньо розробленою. У наявних працях переважно увагу зосереджено на лексичному, синтаксичному, стилометричному або семантичному аналізі текстів, тоді як типографічні особливості художнього наративу та можливості їх автоматизованого виявлення й інтерпретації за допомогою генеративних мовних моделей ще не стали предметом окремого комплексного лінгвістичного дослідження. Саме це зумовлює актуальність і наукову новизну запропонованої роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний англомовний художній наратив характеризується активним використанням типографічних засобів, які виходять за межі традиційного поліграфічного оформлення та стають важливим компонентом художньої організації тексту. Якщо в класичній літературі типографія виконувала переважно технічну функцію, то в сучасному художньому наративі вона дедалі частіше виступає самостійним засобом створення смислу, організації наративу та впливу на читацьке сприйняття [Norgaard, 2019]. Графічне оформлення тексту взаємодіє з його лексичним, синтаксичним і композиційним рівнями, формуючи додатковий семіотичний простір художнього твору.

Для аналізу було обрано романи Mark Z. Danielewski "House of Leaves" (2000), Margaret Atwood "The Handmaid's Tale" (1985), Stephen King "The Shining" (1977), Dan Brown "The Da Vinci Code" (2003), Kazuo Ishiguro "Never Let Me Go" (2005)

та Jonathan Safran Foer “Extremely Loud & Incredibly Close” (2005), у яких типографічні новації є важливим складником художньої організації тексту. Вибір зазначених творів зумовлений різноманітністю використаних графічних засобів, що дає змогу комплексно дослідити можливості генеративного штучного інтелекту щодо їх виявлення, класифікації та інтерпретації.

У сучасній англомовній прозі типографічні новації реалізуються через широкий спектр графічних прийомів, серед яких найпоширенішими є курсив, капіталізація, варіювання шрифтового оформлення, нестандартне просторове розміщення тексту, використання порожнього простору сторінки, графічних символів, цифрових елементів, фотографій, схем та інших засобів візуальної організації наративу [Drucker, 2014; Kress, 2021; Norgaard, 2019]. На відміну від традиційних стилістичних засобів, типографічні елементи впливають не лише на змістове сприйняття тексту, а й визначають особливості його візуального декодування, активізуючи додаткові когнітивні механізми інтерпретації та формуючи специфічну модель взаємодії читача з художнім твором. Унаслідок цього типографія стає повноцінним компонентом художньої комунікації, який взаємодіє з лексичними, синтаксичними, стилістичними та композиційними засобами, розширюючи семантичний потенціал тексту та створюючи нові можливості для реалізації авторської інтенції [Foer, 2005, с. 354].

Аналіз таких багаторівневих типографічних структур традиційними методами є доволі трудомістким, особливо під час опрацювання значних масивів художніх текстів. У зв’язку з цим генеративний штучний інтелект може виступати ефективним допоміжним інструментом автоматизованого виявлення, класифікації та систематизації типографічних новацій, а також аналізу їхніх функцій у структурі художнього тексту.

Особливого значення типографічні новації набувають у творах постмодерністської та експериментальної прози, де вони виконують не лише оформлювальну, а й текстотворчу функцію. Так, у романі “House of Leaves” (2000) Марка З. Данилевського просторове розташування тексту, зміна кольору окремих слів, використання різних шрифтів, численних приміток і нетрадиційної композиції сторінки стають невід’ємною складовою художнього задуму [Danielewski,2000]. Одним із найхарактерніших типографічних прийомів є систематичне виділення слова house синім кольором незалежно від його контекстуального вживання. Такий графічний маркер виконує не лише візуальну, а й символічну функцію, акцентуючи увагу читача на центральному образі роману та підкреслюючи його концептуальну значущість. Іншим показовим прикладом є різке звуження текстового поля в окремих епізодах: на деяких сторінках текст складається лише з кількох слів або навіть одного рядка, тоді як значна частина сторінки залишається порожньою. Подібна організація сторінки відтворює психологічний стан персонажів, створює ефект замкненого простору та передає відчуття тривоги, дезорієнтації й руху лабіринтом. Крім того, автор широко використовує багаторівневу систему приміток, різні гарнітури шрифтів і варіювання напрямку тексту, внаслідок чого читач змушений змінювати спосіб читання, повертати книгу та одночасно сприймати кілька текстових шарів. Отже, типографічні засоби у романі виконують не декоративну, а текстотворчу функцію, стаючи одним із ключових механізмів формування художнього змісту [Touvron, 2023].

Застосування генеративного штучного інтелекту дає змогу автоматизувати аналіз зазначених типографічних особливостей. Великі мовні моделі можуть ідентифікувати повторювані графічні патерни, класифікувати типографічні засоби за їхніми функціями, виявляти взаємозв’язок між графічною організацією тексту та розвитком сюжету, а також узагальнювати закономірності їх використання в різних частинах твору. Водночас інтерпретація символічного значення кольору, просторової організації сторінки чи багаторівневої структури приміток потребує філологічного аналізу, оскільки такі елементи нерозривно пов’язані з авторською концепцією, культурним контекстом і читацькою рецепцією.

У романі “The Handmaid’s Tale” (1985) Маргарет Етвуд типографічні засоби є менш експериментальними, проте виконують важливу стилістичну та композиційну функцію. Одним із найхарактерніших прийомів є використання курсиву для передачі внутрішніх спогадів Офред, її асоціативних роздумів і фрагментів минулого. Завдяки цьому читач чітко розмежовує теперішній час оповіді та ретроспективні епізоди, пов’язані з життям героїні до встановлення режиму Гілеаду [Atwood, 1985]. Крім того, авторка використовує графічне членування тексту через короткі абзаци та окремі фрагменти, що імітують уривчастість пам’яті й психологічну напругу головної героїні. Показовими є розділи *“Night”*, у яких композиція сторінки стає більш фрагментарною: короткі абзаци, паузи між ними та зміна темпу оповіді відображають внутрішній монолог Офред, її сумніви, страх і спроби зберегти власну ідентичність. Важливу роль відіграє також композиційне виділення біблійних цитат і ритуальних формул, які регулярно повторюються в тексті та підкреслюють домінування офіційного дискурсу тоталітарного суспільства. Таким чином, типо-

графічні засоби не лише структурують наратив, а й допомагають відтворити психологічний стан персонажа, розмежувати часові площини оповіді та посилити емоційний вплив художнього тексту [Atwood, 1985; Kress, 2021].

Застосування генеративного штучного інтелекту під час аналізу роману дає змогу автоматизовано виявляти курсивні фрагменти, композиційні особливості тексту, повторювані ритуальні вислови та інші графічні маркери, класифікувати їх за функціональним призначенням і простежувати їхню взаємодію з наративною структурою твору. Водночас визначення художньої ролі цих типографічних засобів потребує філологічної інтерпретації, оскільки їхня семантика безпосередньо пов'язана з жанровою специфікою роману, авторською концепцією та історико-культурним контекстом зображуваного тоталітарного суспільства.

У романі "The Shining" (1977) Стівена Кінга типографічні засоби використовуються для передачі психологічної напруги та поступового руйнування свідомості персонажів. Одним із найхарактерніших прийомів є капіталізація окремих слів і висловів, яка посилює їхню експресивність та імітує нав'язливі думки головного героя. Найвідомішим прикладом є багаторазове повторення фрази "ALL WORK AND NO PLAY MAKES JACK A DULL BOY", що візуально відображає втрату Джеком Торренсом психічної рівноваги та його поступове занурення в стан одержимості [King, 1977]. Важливу роль відіграє також повторення окремих лексем і словосполучень, яке створює ритмічний ефект нав'язливості, підсилює атмосферу психологічного тиску та формує відчуття неминучої загрози. Завдяки поєднанню графічних і лексичних засобів автор досягає високого рівня психологічної експресії, а типографічні прийоми стають важливим елементом художньої організації тексту.

Генеративний штучний інтелект може бути ефективним інструментом для аналізу таких типографічних особливостей. Великі мовні моделі здатні автоматично виявляти випадки капіталізації, аналізувати частотність повторів, визначати закономірності їхнього розташування у структурі твору та встановлювати взаємозв'язок між графічним оформленням тексту й розвитком психологічного стану персонажа. Крім того, застосування генеративного штучного інтелекту дає змогу здійснювати порівняльний аналіз подібних типографічних прийомів у творах різних авторів, що значно розширює можливості сучасних лінгвостилістичних досліджень. Водночас інтерпретація художньої функції повторів, капіталізації та інших графічних засобів потребує філологічного аналізу, оскільки їхня семантика визначається контекстом твору, жанровою специфікою та авторською концепцією.

У романі "The Da Vinci Code" (2003) Дена Брауна типографічні засоби використовуються насамперед для організації процесу розгадування загадок і привернення уваги читача до ключових деталей сюжету. Автор активно застосовує графічне виділення криптограм, анаграм, числових послідовностей і символів, що безпосередньо пов'язані з розвитком сюжетної лінії. Зокрема, повідомлення, залишене Жаком Соньєром після вбивства, подано окремими рядками: *"13–3–2–21–1–1–8–5", "O, Draconian devil!", "Oh, lame saint!"*. Таке композиційне оформлення виокремлює криптографічні елементи із загального тексту, акцентує увагу читача на необхідності їх дешифрування та посилює інтригу роману [Brown, 2003]. Крім того, у романі систематично використовуються латинські вислови (sub rosa), історико-релігійні назви (Priory of Sion, Opus Dei, Keystone) та інші культурно марковані одиниці, які в більшості видань графічно виділяються курсивом, підкреслюючи їхню символічну й концептуальну значущість. Таким чином, типографічні прийоми не лише структурують текст, а й сприяють організації читацької інтерпретації, спрямовуючи увагу на ключові сюжетні вузли та семіотично значущі елементи.

Застосування генеративного штучного інтелекту дає змогу автоматизовано виявляти графічно виділені криптограми, латинські вислови, символічні назви та інші типографічні маркери, класифікувати їх за функціональними ознаками й аналізувати їхню роль у розвитку сюжету. Великі мовні моделі можуть встановлювати взаємозв'язок між графічним оформленням тексту, повторюваністю окремих елементів і композиційною структурою роману, що значно полегшує дослідження художнього тексту. Водночас інтерпретація семіотичного, історико-культурного та символічного змісту криптографічних повідомлень і типографічних засобів потребує комплексного філологічного аналізу, оскільки їхнє значення визначається широким культурним, релігійним та історичним контекстом.

У романі "Never Let Me Go" (2005) Кадзуо Ішіґуро типографічні засоби мають стриманий характер, однак відіграють важливу роль у формуванні особливої оповідної манери твору. Автор використовує лаконічне графічне оформлення, послідовне абзацне членування та відсутність надмірних графічних акцентів, що відповідає спокійному, рефлексивному стилю оповіді. Значну стилістичну функцію виконує композиційне відокремлення спогадів, які плавно переходять у сучасну сюжетну лінію без різких графічних змін. Наприклад, уже на початку роману Кеті Г. розпо-

чинає розповідь словами *"My name is Kathy H. I'm thirty-one years old…",* після чого без будь-яких спеціальних типографічних маркерів переходить від опису теперішнього до спогадів про Гейлшем. Нові епізоди пам'яті відокремлюються лише абзацами, а не спеціальними графічними засобами, завдяки чому минуле природно інтегрується в основну сюжетну лінію. Мінімалістична організація тексту створює ефект безперервного перебігу пам'яті, дозволяє читачеві поступово реконструювати життєву історію персонажів і підсилює емоційний вплив розповіді. Такий підхід гармонійно поєднується з тематикою втрати, пам'яті та особистісної ідентичності, не відволікаючи увагу від внутрішнього світу героїв [Ishiguro, 2005]. Незважаючи на відсутність виразних експериментальних типографічних прийомів, саме мінімалістичне графічне оформлення стає важливим засобом художньої організації тексту, забезпечуючи цілісність оповіді та її психологічну достовірність [Drucker, 2014].

Генеративний штучний інтелект може використовуватися для аналізу композиційної організації такого типу художніх текстів, автоматично виявляючи переходи між часовими площинами оповіді, особливості абзацного членування, повторювані мовні конструкції та зв'язки між композиційною структурою й тематикою твору. Великі мовні моделі здатні систематизувати подібні текстові закономірності та здійснювати порівняльний аналіз різних авторських стратегій організації наративу. Водночас оцінювання художньої функції мінімалістичної типографії, її психологічного та естетичного впливу потребує філологічної інтерпретації, оскільки такі особливості визначаються авторською концепцією, жанровою специфікою та контекстом твору.

Роман "Extremely Loud & Incredibly Close" (2005) Джонатана Сафрана Фоєра є одним із найяскравіших прикладів використання експериментальної типографії в сучасному англомовному художньому наративі. Автор поєднує традиційний вербальний текст із фотографіями, схемами, сторінками з надмірною щільністю тексту, порожнім простором та іншими графічними елементами, перетворюючи книгу на мультимодальний художній простір [Foer, 2005].

Зокрема, у листах дідуся головного героя окремі сторінки майже повністю заповнені текстом без звичних полів і абзаців, що візуально відображає неможливість мовця зупинити потік думок і передає його внутрішнє психологічне напруження. В інших епізодах трапляються майже порожні сторінки, на яких розміщено лише кілька слів або коротких фраз, що символізує мовчання, емоційну втрату та нездатність персонажів висловити пережите. Ще одним характерним прийомом є використання сторінок із накладеним одна на одну текстом, що значно ускладнює процес читання та відтворює психологічне перевантаження персонажа. Особливо показовим є фінал роману, де послідовність фотографій чоловіка, який падає з вежі Всесвітнього торгового центру, подано у зворотному порядку. Під час швидкого перегортання сторінок створюється ілюзія руху часу назад, ніби падіння перетворюється на зліт. Такий мультимодальний прийом набуває глибокого символічного значення, репрезентуючи прагнення головного героя повернути минуле та змінити трагічний перебіг подій. Отже, типографічні засоби функціонують як повноцінні елементи художнього змісту, поєднуючи візуальний і вербальний рівні наративу та суттєво розширюючи його інтерпретаційний потенціал [Drucker, 2014; Kress, 2021; Norgaard, 2019].

Генеративний штучний інтелект відкриває нові можливості для аналізу таких мультимодальних художніх текстів. Великі мовні моделі здатні автоматизовано виявляти взаємозв'язки між вербальними та візуальними компонентами, класифікувати типографічні прийоми, аналізувати структуру сторінки, визначати повторювані графічні патерни та систематизувати їх відповідно до виконуваних функцій. Поєднання генеративного штучного інтелекту з мультимодальним аналізом дозволяє комплексно досліджувати взаємодію тексту, зображення та графічного оформлення, що значно розширює можливості сучасної цифрової гуманітаристики. Водночас інтерпретація художнього значення фотографій, просторової організації сторінки та інших типографічних новацій потребує філологічного аналізу, оскільки їхня семантика формується у взаємодії з авторським задумом, культурним контекстом і читацькою рецепцією.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного дослідження встановлено, що типографічні новації є важливим складником сучасного англомовного художнього наративу та виконують не лише оформлювальну, а й смислотвірну, композиційну, стилістичну й прагматичну функції. Курсив, капіталізація, варіювання шрифтового оформлення, графічне членування тексту, просторове розташування мовних одиниць, використання фотографій, схем та інших візуальних елементів беруть активну участь у формуванні художнього змісту, моделюванні психологічного стану персонажів, організації наративної структури та реалізації авторської інтенції.

Аналіз романів *House of Leaves* (2000) Марка З. Данилевського, *The Handmaid's Tale* (1985) Маргарет Етвуд, *The Shining* (1977) Стівена Кінга,

The Da Vinci Code (2003) Дена Брауна, *Never Let Me Go* (2005) Кадзуо Ішіґуро та *Extremely Loud & Incredibly Close* (2005) Джонатана Сафрана Фоєра засвідчив, що характер використання типографічних засобів визначається жанровою специфікою твору та особливостями індивідуального авторського стилю. У романах експериментального й постмодерністського спрямування типографія стає одним із провідних засобів побудови художнього світу, тоді як у психологічній прозі та антиутопічному наративі вона виконує переважно композиційну й експресивну функції, сприяючи розкриттю внутрішнього світу персонажів і структуруванню оповіді.

Доведено, що генеративний штучний інтелект є перспективним інструментом сучасних філологічних досліджень, здатним ефективно підтримувати виявлення, класифікацію та систематизацію типографічних новацій художнього тексту, аналізувати закономірності їх функціонування та встановлювати взаємозв'язок між графічною організацією тексту й його лінгвостилістичними особливостями. Використання генеративних мовних моделей значно прискорює опрацювання великих масивів текстових даних, полегшує порівняльний аналіз творів різних авторів і жанрів та відкриває нові можливості для розвитку цифрової гуманітаристики.

Водночас результати дослідження підтверджують, що генеративний штучний інтелект не може повністю замінити традиційний філологічний аналіз, оскільки інтерпретація типографічних засобів нерозривно пов'язана з урахуванням історико-культурного контексту, жанрової специфіки, авторської концепції та читацької рецепції. Тому найбільш ефективним є поєднання можливостей генеративного штучного інтелекту з традиційними методами лінгвостилістичного аналізу.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у створенні спеціалізованих корпусів англомовних художніх текстів із типографічною розміткою, удосконаленні методів автоматизованого аналізу графічних засобів сучасними мовними моделями та розширенні досліджень на матеріалі творів різних літературних напрямів і національних літератур.

ЛІТЕРАТУРА

1. Atwood M. *The Handmaid's Tale*. London: Jonathan Cape, 1985. 324 p.
2. Bender E. M., Gebru T., McMillan-Major A., Shmitchell S. *On the Dangers of Stochastic Parrots: Can Language Models Be Too Big*? Proceedings of the 2021 ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency (FAccT). New York: ACM, 2021. P. 610–623. DOI: 10.1145/3442188.3445922.
3. Bommasani R., Hudson D. A., Adeli E. et al. *On the Opportunities and Risks of Foundation Models*. Stanford: Stanford University, 2021. 252 p.
4. Brown D. *The Da Vinci Code*. New York : Doubleday, 2003. 597 p.
5. Danielewski M. Z. *House of Leaves*. New York: Pantheon Books, 2000. 709 p.
6. Drucker J. Graphesis: *Visual Forms of Knowledge Production*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2014. 200 p.
7. Foer J. S. *Extremely Loud & Incredibly Close*. Boston: Houghton Mifflin, 2005. 368 p.
8. Ishiguro K. *Never Let Me Go*. London: Faber & Faber, 2005. 288 p.
9. Jurafsky D., Martin J. H. *Speech and Language Processing: An Introduction to Natural Language Processing, Computational Linguistics, and Speech Recognition*. 3rd ed. Draft. Stanford University, 2024.
10. King S. The Shining. New York: Doubleday, 1977. 447 p.
11. Kress G., van Leeuwen T. *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. 3rd ed. London: Routledge, 2021. 312 p.
12. Manning C. D. *Human Language Understanding & Reasoning*. Daedalus. 2022. Vol. 151, № 2. P. 127–138.
13. Nørgaard N. *Multimodal Stylistics of the Novel: More Than Words*. London: Routledge, 2019. 232 p.
14. OpenAI. *GPT-4 Technical Report*. PDF version. URL: https://cdn.openai.com/papers/gpt-4.pdf (дата звернення: 04.08.2026).
15. Meta AI. Llama 2: *Open Foundation and Fine-Tuned Chat Models*. URL: https://ai.meta.com/llama/ (дата звернення: 04.08.2026).
16. Stanford Center for Research on Foundation Models. *On the Opportunities and Risks of Foundation Models*. URL: https://crfm.stanford.edu/report.html (дата звернення: 04.08.2026).
17. Stanford University. *Speech and Language Processing* (3rd ed.). URL: https://web.stanford.edu/~jurafsky/slp3/ (дата звернення: 04.08.2026).
18. Touvron H., Martin L., Stone K. Et al. Llama 2: Open Foundation and Fine-Tuned Chat Models. 2023. URL: https://arxiv.org/abs/2307.09288

REFERENCES

1. Atwood, M. (1985). *The Handmaid's Tale*. Jonathan Cape.
2. Bender, E. M., Gebru, T., McMillan-Major, A., & Shmitchell, S. (2021). On the dangers of stochastic parrots: Can language models be too big? In *Proceedings of the 2021 ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency (FAccT)* (pp. 610–623). ACM. https://doi.org/10.1145/3442188.3445922

3. Bommasani, R., Hudson, D. A., Adeli, E., et al. (2021). *On the opportunities and risks of foundation models*. Stanford University.
4. Brown, D. (2003). *The Da Vinci Code*. Doubleday.
5. Danielewski, M. Z. (2000). *House of Leaves*. Pantheon Books.
6. Drucker, J. (2014). *Graphesis: Visual Forms of Knowledge Production*. Harvard University Press.
7. Foer, J. S. (2005). *Extremely Loud & Incredibly Close*. Houghton Mifflin.
8. Ishiguro, K. (2005). *Never Let Me Go*. Faber & Faber.
9. Jurafsky, D., & Martin, J. H. (2024). *Speech and Language Processing: An Introduction to Natural Language Processing, Computational Linguistics, and Speech Recognition* (3rd ed., draft). Stanford University. https://web.stanford.edu/~jurafsky/slp3/
10. King, S. (1977). *The Shining*. Doubleday.
11. Kress, G., & van Leeuwen, T. (2021). *Reading Images: The Grammar of Visual Design* (3rd ed.). Routledge.
12. Manning, C. D. (2022). Human language understanding & reasoning. *Daedalus, 151*(2), 127–138.
13. Nørgaard, N. (2019). *Multimodal Stylistics of the Novel: More Than Words*. Routledge.
14. OpenAI. (2023). *GPT-4 Technical Report*. https://cdn.openai.com/papers/gpt-4.pdf
15. Meta AI. (2023). *Llama 2: Open Foundation and Fine-Tuned Chat Models*. https://ai.meta.com/llama/
16. Stanford Center for Research on Foundation Models. (2021). *On the Opportunities and Risks of Foundation Models*. https://crfm.stanford.edu/report.html
17. Stanford University. (2024). *Speech and Language Processing* (3rd ed.). https://web.stanford.edu/~jurafsky/slp3/
18. Touvron, H., Martin, L., Stone, K., et al. (2023). *Llama 2: Open Foundation and Fine-Tuned Chat Models*. https://arxiv.org/abs/2307.09288

Дата першого надходження статті до видання: 22.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 18.11.2026